

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Dwerggans (*Anser erythropus*) A042

1. Status

Vogelrichtlijn Bijlage I (sinds 1985). Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: Dwergganzen hebben wat het uiterlijk betreft veel weg van een kolgans, maar ze zijn duidelijk kleiner. Ze zijn ongeveer even groot als brandganzen. Dwergganzen hebben een opvallend ronde kop, een naar verhouding korte hals en lange vleugels. De witte bles van de snavelbasis loopt puntig uit en verder naar de kruin toe dan bij kolganzen. Verder hebben de volwassen dwergganzen een opvallende gele oogring.

Het huidige voorkomen van de soort in Nederland is grotendeels terug te voeren op een Zweeds herintroductieproject. Van de hieruit ontstane populatie wordt doorgaans 80-100% in de winter in Nederland waargenomen. De in Zweden losgelaten dwergganzen hadden brandganzen als pleegouders. In afwijking van hun wilde soortgenoten zijn deze dwergganzen in Nederland gaan overwinteren evenals hun pleegouders die ze op de trek hebben gevolgd.

Ook in Finland is gepoogd de soort te herintroduceren, maar zonder resultaat. Wel zijn twee waarnemingen bekend van vogels afkomstig van het Finse project. Waarnemingen van vóór de herintroductieprojecten en waarnemingen van ongeringde vogels in Oost-Nederland wijzen erop dat ook incidenteel dwergganzen uit oorspronkelijke broedgebieden ons land aandoen.

De eerste vanuit het noorden komende dwergganzen arriveren eind september in Nederland; de grootste aantallen zijn aanwezig tussen half oktober en half maart. Wegtrek van de laatste dwergganzen vindt plaats in mei.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de dwerggans in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' ongunstig. Het broedgebied van de dwerggans reikte vroeger van de *fjells* in Fennoscandiavië tot de toendragebieden in Oost-Siberië. Dat broedgebied is teruggelopen en verbrokkeld in vier gebieden: in het noorden van Noorwegen, in twee gebieden in NW-Rusland, in West-Siberië en in NO-Siberië. Europese vogels overwinteren voornamelijk in Zuidoost-Europa (Hongarije) en rond de Kaspische Zee. Deze winterpopulatie bestaat naar schatting uit 11.000 vogels. Deze komen waarschijnlijk niet of nauwelijks in Nederland omdat de meest westelijke pleisterplaatsen van deze vogels in het noordoosten van Duitsland liggen.

Een vijfde broedgebied vormt tegenwoordig Zweeds Lapland. Daar was de dwerggans uitgestorven maar is de soort in de periode 1981-99 teruggekeerd door herintroductie. Vrijwel alle vogels afkomstig uit dit herintroductieproject worden 's winters in ons land aangetroffen.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De dwerggans beperkt zich in ons land in hoofdzaak tot een zestal pleisterplaatsen. Daarbuiten is de soort minder algemeen. De pleisterplaatsen liggen voornamelijk in open agrarisch gebied. Het terreingebruik op de vaste pleisterplaatsen is sterk traditioneel bepaald. De dwergganzen hebben voorkeur voor graslandgebieden die reliëfrijk zijn, percelen met hobbels, depressies en slootkanten. De slaapplekken liggen eveneens traditioneel vast en bevinden zich tot ongeveer 15 km van de voedselterreinen vandaan. De dwerggans komt veel voor in gezelschap van de brandgans en kolgans en valt dan vrijwel niet op. Op grote pleisterplaatsen met meer dan enkele tientallen vogels vormen de dwergganzen aparte groepen.

Voedsel: De dwerggans is een planteneter. De soort wordt voornamelijk foeragerend op gras aangetroffen. Dit betreft voornamelijk cultuurgrasland, maar de dwerggans foerageert ook op schorren (Haringvliet) en kwelders (Waddenzee), op de laatste vooral in het voorjaar. Incidenteel worden ook vogels op akkers met oogstresten waargenomen. Meestal vormen ze dan een gezelschap met andere ganzensoorten. Op de vaste pleisterplaatsen hebben de dwergganzen voorkeur voor oneffen percelen grasland. De vaste slaapplekken liggen in grotere wateren, zoals Lauwersmeer, IJsselmeer, Zwanenwater en Haringvliet/Hollandsch Diep. De maximale vliegafstand tussen voedselterrein en slaapplek bedraagt ongeveer 15 km. In alle gevallen gaat het om gemeenschappelijke slaapplekken met andere ganzensoorten.

Rust: Vanwege zijn geconcentreerd voorkomen en het gebruik van traditionele voedsel- en slaapplekken is de dwerggans gevoelig voor verstoring of veranderingen in het landschap. Als belangrijkste verstoringbronnen gelden landbouwwerkzaamheden, vliegverkeer (laagvliegende sportvliegtuigen en helikopters) en jacht. Afschot komt als directe doodsoorzaak voor vanwege verwisseling met de kolgans. Door zijn voorkeur voor reliëfrijke percelen werken egalisatie van grasland of het dempen van sloten op de pleisterplaatsen negatief door in de aanwezigheid van de dwerggans op de pleisterplaats. Verstoringafstanden zijn niet bekend, maar zijn vermoedelijk even groot als bij de ongeveer even grote brandgans: verstoring bij 350-600 m afstand (vanaf windmolens), 80-150 m (vanaf wegen) en 100-200 m (vanaf gebouwen). De opgegeven waarden geven enige indicatie, maar de exacte verstoringafstand is afhankelijk van de situatie ter plaatse. De soort is gevoelig voor verdichting van het landschap door wegen, bebouwing en beplantingen. Extensivering van percelen of omvormen van grasland in akkers in kerngebieden is nadelig voor de draagkracht als voedselbron en benutting van de pleisterplaats.

4. Huidig voorkomen

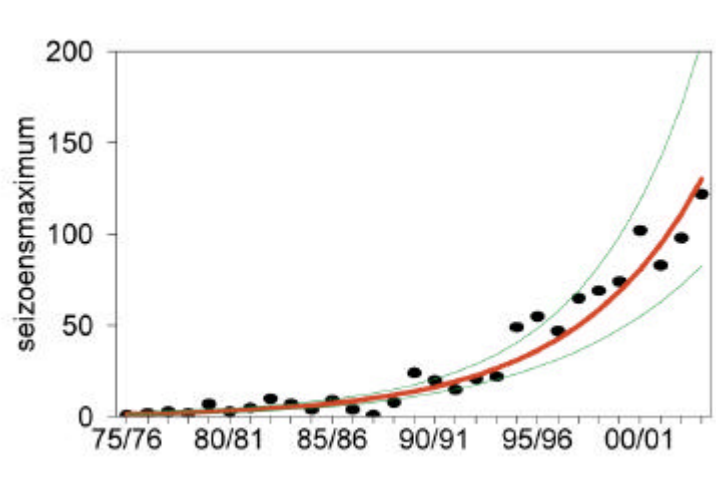
Het voorkomen van dwergganzen in Nederland is sterk geconcentreerd in zes gebieden. Het gaat om twee plekken in Friesland, het gebied rond Abtskolk en De Putten in Noord-Holland en het Oudeland van Strijen, Korendijksche Slikken en Polder Biert in Zuid-Holland. Andere gebieden waar geregeld dwergganzen verschijnen, zijn o.a. de kwelders van de Fries-Groningse kust en de gorzen langs het Haringvliet bij Den Bommel. Het laatstgenoemde gebied herbergt geen grote aantallen, maar op grond van aflezingen van individueel geringde vogels bezoekt toch een belangrijk deel van de Zweedse vogels dit gebied.

Verspreidingskaart kleine dwerggans

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Pas sinds 1981 komt de dwerggans in noemenswaardige aantallen in Nederland voor.

Aantalsontwikkeling dwerggans

Recente ontwikkelingen: Sinds de herintroducties in Zweden in 1981 is het aantal waarnemingen van de dwerggans in Nederland gaandeweg toegenomen. De seizoensmaxima groeiden vanaf ca. 1995 sterk en bedroegen in seizoen 2004/05 rond de 120 vogels. Na 1999 is deze toename geheel toe te schrijven aan jongenaanwas van de geherintroduceerde populatie.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsgebied van de dwerggans in Nederland is groter geworden.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

De in Nederland overwinterende populatie is toegenomen, maar is nog steeds beperkt van omvang.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

De omvang en de kwaliteit van geschikt leefgebied voor de Dwerggans in zijn Nederlandse overwinteringsgebied nemen niet wezenlijk af.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Het is niet te verwachten dat de omstandigheden voor de dwerggans in het Nederlandse overwinteringsgebied wezenlijk zullen verslechteren.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensmaximum).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van de huidige leefgebied wordt voor een blijvende aanwezigheid van de soort in Nederland voldoende geacht. Omdat de omvang van de populatie niet door de omstandigheden binnen Nederland wordt bepaald en sterk toeneemt, is een ondergeschikt belang toegekend aan de relatief geringe omvang van de populatie. Met de omstandigheden buiten het Nederlandse overwinteringsgebied is hier geen rekening gehouden.

Oordeel: gunstig (in 1981 geen beoordeling: populatie bestond toen nog niet)

Beoordeling staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	n.v.t.	gunstig
Populatie	n.v.t.	gunstig
Leefgebied	n.v.t.	gunstig
Toekomst	n.v.t.	gunstig
Eindoordeel	incidentele gast	gunstig

6. Bronnen

- Koffijberg, K., F. Cottaar & H. van der Jeugd, 2005. Pleisterplaatsen van Dwergganzen *Anser erythropus* in Nederland. SOVON-informatierapport 2005/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.